

Miroslav Červenka

(5. 11. 1932 – 19. 11. 2005)

literární vědec, kritik, editor, básník, překladatel, vysokoškolský pedagog.

V letech 1951–1956 vystudoval češtinu a literární vědu na FF UK, byl žákem Jana Mukařovského. V letech 1956–1971 pracoval v Ústavu pro českou literaturu ČSAV. Patřil k literárním vědcům, kteří navázali na zakladatele pražského strukturalismu. V letech 1968–1970 byl šéfredaktorem časopisu *Česká literatura*.

Po nástupu normalizace byl z Ústavu propuštěn a nesměl být zaměstnán ve svém oboru, nesměl publikovat. Pracoval krátce v PNP na smlouvu o dílo, v letech 1975–1989 byl zaměstnán jako technický knihovník v Pragoprojektu.

Překládal (v 70. a 80. letech pod cizími jmény) vědeckou literaturu a poezii ze slovenštiny, polštiny, ruštiny a angličtiny; podílel se na samizdatové antologii polské poezie *Slovo a zeď* (1987). Vědecké práce a básně zveřejňoval v samizdatu a v zahraničí (Polsko, Německo, USA, Jugoslávie, Rakousko).

V 80. letech přispíval do samizdatového časopisu *Obsah*. V roce 1988 se stal spoluzakladatelem ilegální Večerní univerzity bohemistiky a do konce roku 1989 na ní přednášel.

Po listopadu 1989 se vrátil do Ústavu pro českou literaturu, do roku 2005 přednášel na katedře české literatury FF UK, v letech 1997–2000 byl jejím vedoucím. V letech 1990–2002 byl šéfredaktorem časopisu *Česká literatura*.

Vydal literárněvědné práce *Český volný verš devadesátých let* (1963), *Symboly, písně a mýty* (1966), *Statistické obrazy verše* (1971), *Der Bedeutungsaufbau des literarischen Werks* (německy Mnichov 1978; česky *Významová výstavba literárního díla*, 1992), *Z večerní školy versologie I–IV* (1983–1999; III s Květou Sgallovou), *První čtyři sbírky Jiřího Koláře* (Paříž 1989), *Slovník básnických knih* (s Vladimírem Macrou, Jaroslavem Medem a Zdeňkem Pešatem, 1990), *Styl a význam* (1991), *Obléhání zevnitř* (1996), *Dějiny českého volného verše* (2001), *Fikční světy lyriky* (2003); básnické sbírky *Po stopách zítřka* (1953), *To jsi ty, země* (1956), *Lijáky* (1960), *Hra na hvězdy* (1962), *Strojopisná trilogie* (samizdat 1985; 1992), *Dvacet tři patnáct* (Mnichov 1986), *Za řekou* (1996). Posmrtně vyšly jeho *Březinovské studie* (2006) a *Kapitoly o českém verši* (2006, k vydání připravili Květa Sgallová a Jiří Holý).

Uspořádal a komentoval díla Petra Bezruče, Antonína Sovy, Otokara Březiny, K. H. Máchy, Karla Tomana, Jiřího Levého, Romana Jakobsona, Jindřicha Chalupeckého (s Vladimírem Karfíkem), Bohumila Hrabala ad.

V letech 1985–1989 si Miroslav Červenka zaznamenával jakýsi „duchovní deník“, v němž se vyrovnával s událostmi přicházejícími zvenčí i s událostmi svého vlastního osobnostního zrání. V deníku se podivuhodně smísilo bytostné zaujetí otázkami poezie a umění vůbec, poetologická a versologická erudice s vyhraněným postojem občanským, nepřipouštějícím žádné kompromisy s panující mocí. To vše a ještě mnohé jiné, komentované podněty z široké oblasti kultury, filozofie, náboženství, z historie i současnosti, a ovšem též nezanedbatelné živé a přesné dojmy z přírody, to vše se v Červenkově Záznamníku prolulo s nevšední bezprostředností. Je to četba náročná, vzdálená povrchním dojmům, ale tou osobní účastí zcela podmanivá, netěkající, soustředěná i v té mnohosti k jedinému, k „péči o duši“ (Patočka) v nepřející době.

Samostatný a dnes už obecně kulturní význam mají Červenkovy poznámky k vlastní vědecké i básnické tvorbě, doklady o jejích podnětech a okolnostech vzniku, o vztahu k jiným osobnostem neoficiální, tehdy potlačované kultury (Kolář, Chalupecký, Šiktanc aj.). Důležitou součástí záznamů jsou glosy k básnickým překladům, jimiž se jejich autor při svém zaměstnání knihovníka v Pragoprojektu a při psaní svých vědeckých studií stačil zasvěceně zabývat (Herbert, Gombrowicz aj.). Představuje se tu celá síť nepokořených kulturních souvislostí viděných zblízka, očima angažovaného současníka. Nejedna záznam má zde svou trvale platnou heuristickou cenu.

Záznamy z konce osmdesátých let nabývají na dramatictosti. K „péči o duši“ přibyla potřeba jednat. Rozjíždějí se mnohé aktivity, samozřejmě neoficiální, přednášky, diskuse na kroužcích pořádaných po bytech, večerní univerzita pro ty, kterým by byla za daných poměrů odepřena. O tom všem a také o chování lidí v té pohnuté době, o smýšlení a chování statečném i nízkém zanechal Červenkův Záznamník přísné, ale spravedlivé svědectví. Událostmi na podzim roku 1989 Červenkovy záznamy končí.

Ve vloženém intermezzu Malá americká cesta si mohl autor (na jaře roku 1989, kdy mu byla jako zázrakem povolena cesta za tetou do USA) vychutnat výstavy klasického i moderního malířství v New Yorku, ve Washingtonu, v Chicagu, v Bostonu, a pohovořit si svobodně se zajímavými lidmi. Také toto rozhlédnutí do jeho duchovního deníku patří.

Milan Jankovič